

poskušali in vravnovali so musikalne orodja; in to je bilo za njegove ušesa. Drugačen je tedaj okus pri teh ali unih ljudeh; kar enim dopada, drugi grajajo; kar eni hvalijo, drugi zaničujejo. Človek naj bi, ako mu je mogoče, vsaki dan kaj lepega bral, poslušal ali kakšno pametno besedo govoril, in tako bi se lepega in dobrega privadil. Perzijani imajo prav lepo basen: Ležal je kos ilovice več let med cvetličnimi germi, in se je navzel žlahtne vonjave. Vertnar prime kos ilovice in pravi: „Povej mi blažena stvar, kako se imenuješ, ker tako žlahtno diješ?“ Ilovica pa odgovori: „Med cvetličnimi peresci sem ležala dalj časa, in navzela sem se lepe vonjave; sicer pa nisem družega, kakor gruda ilovice“.

Obrazi iz odgojilne povestnice pri paganih.

Pitagora.

(Dalje.)

Če so učenci to drugo stopnjo dostali, prestopili so na tretjo. Tukaj so bili svojemu mojstru naj bližje; bili so z njim v tesni in priserčni zvezi; razkladal jim je vse družbine skrivnosti. V številoslovji in naravoslovji so se posebno vadili na tej stopnji. Enakomerno so živeli, so skupaj jedli, skupno je bilo njih premoženje, vsi so bili eno telo, čegar duša je bil mojster.

Tako je bila družba po vnanje osnovana; pogledjmo še, kako so mladino izrejevali. Negotovo je, kar od tega vemo; Pitagora sam ni nič zapisal; kar so nam pa njegovi učenci povedali, je prenarajeno, in ne moremo se na to zanašati.

Pred vsem je Pitagora hotel, da sta duša in telo čisto vbrana, in tako tudi dušno in telesno življenje. Bili so zmerni v vseh rečeh in vterjevali so teló z raznimi vajami; v duševnem življenju varovali so se vsake strasti; primerno so opravila spreminjali, in posebno so se pečali z godbo. Vsa družba naj bi bila velika družina; tedaj je hotel Pitagora, da bi njegovi učenci ljubili tiho samoto in hišni mir, da bi jim bilo zakonsko življenje podlaga vse sreče vsega ljudstva. Pitagora ni popolnoma ločil žensk od svoje družbe, ter je ta spol spoštoval in to tudi od drugih zahteval. Žene, si je mislil, oznanujejo v

Delfah in v Dordoni voljo bogov, tedaj naj se posebno vadijo v pobožnosti; ta naj pa bo: v ljubezni, pohlevnosti in poterpežljivosti, v zakonski zvestobi in v modri izreji otrok. Takšne načela so pa sploh izobraževale in likale. Zakon mu je bil zaveza zavoljo otrok; špartanski postavodajavec Likurg je otroke čislal, ker bodo iz njih prihodnji deržavljani; Pitagora jih je pa visoko cenil, ker bodo po smerti roditeljev božanstvo častili. Rekel je očitno, da je zato toliko slabih ljudi na svetu, ker so v živinski pohotnosti spočeti in slabo izrejeni. Likurg je otroke materam jemal; Pitagora pa je rekel, da je naj večja krivica, otroke ločiti od staršev.

Pitagorejci se niso lišpali v obleki. Nosili so večidel bele oblačila. Hrana je bila tečna, pa le navadna; vina niso vživali. Preobilna hrana telesu ravno tako škoduje, kakor preveliko bogastvo človeku, ki je slabo izrejen. Meso vživati in živali moriti niso imeli v navadi; lov je bil prepovedan. Kdor živali prizanaša, je tudi usmiljen do ljudi in vojsko sovraži, ktera razdira vesoljno harmonijo.

Svoje opravila so opravljali po stanovitnem redu. Zarano so vstajali, molili in potem delali. V samoti in z brenkanjem so se za delo pripravljali. Dopoldne so imeli dušne in telesne vaje, popoldne so opravljali domače in očitne posle. Na večer so se sprehajali, kopali, pogovarjali, peli, molili in eden drug zega spodbujali. Vsako leto, kedar se je spomlad povračevala, praznovali so posebno pevsko svečanost. Izvedenci v godbi so obstopili mojstra, poleg njega je mladeneč na liro brenkal, kor pa je pel slavilne in hvalilne pesmi.

Pevali so na slavo bogovom. Po njih veri pride vse dobro od bogov; človek naj jim postaja podoben v pravičnosti in ljubezni, in pred vsem naj si prizadeva, da svojega duha povzdiguje do vira vse modrosti in z bogom združuje.

Ker so vsi po enem hrepeneli, je to rodilo naj serčnejšo prijaznost med njimi. Pitagora je terdil, da je človek od rojstva nepopolen in ošabnosti vdan; odgojevanje naj ga čedalje bolj očisčuje, in pripravlja, da bo voljan sprejemati vse dobro in lepo. Tega se človek navadi od prijatlov, od tistih, ktere spoštuje, tedaj iz lepih zgledov, ali pa se nauči od učnikov. Pitagora je rekel, da ima privada do človeka veliko moči; naj bo že življenje kakoršno koli, privadi se ga, postaja mu prijetno, in daje mu v raznih primerljajih pravo stanovitnost.

Privada pa tirja resnobnosti; Pitagora pa vendar ni bil terd in preojster; podučeval je krotko in ljubeznjivo, in to je tudi od drugih zahteval, in še celó častilakomnosti ni budil, ker je rekel, da ta moti soglasje. Eden njegovih poznejih životo-piscev prav pri resnici pripoveduje, da je s svojo zgovornostjo divje zveri krotil. Kaj to hoče družega reči, da je njegova navdušena beseda izvirajoča iz lastnega prepričanja krotila divje strasti, in je sirove serca za seboj potegovala. Kdor je svoje reči popolnoma prepričan in to v zgovorni besedi neprestrašeno povč, tudi serca poslušavcev za seboj poteguje. Brez resnice pa ni pravega govornika in učenika. Troje je zahteval od tistih, od katerih je kaj pričakoval: naglo zastopnost, dober spomin in prevdarjenost (Combinationsgabe). Stari so dober spomin visoko cenili in stanovitno vterjevali. Pitagora od svojega podučevanja ni jemal plače. Rekel je, da učniki, ki podučujejo za plačo, so slabejši od podobarjev, ki izdelujejo le tvarino; učenik pa se ozira na duha, in je v veliko rečeh nad starši, kateri so dali otrokom le telesno življenje.

Pitagorejci so radi peli, ker petje blažuje človeške čutila. Vse njih pesmi so bile mirne in pohlevne, da vpokojujejo strasti in delo zljajšujejo. Radi so z godbo združevali telovadstvo; toliko pa niso cenili telesnega izobraženja in urnosti, kakor Spartanci. Pitagora je rekel, da je duša le za kazen v telesu, in le njeno orodje, duša pa poglavitni del v človeku, tedaj se mora pred vsem skerbeti za njeno izobraženje.

Godbe in telovadstva so se učili vsi Pitagorejci, nekterih čednosti pa le na drugi in tretji stopnji. Tem se je prištevalo: številoslovje, zvezdoznanstvo, modroslovje in zdravilstvo. V politiki Pitagorejcev niso posebej podučevali; v starih časih se jim ni dobro zdelo mladost podučevati v deržavnih vednostih. Pitagora je v deržavnih vednostih podučeval le bolj skušene in poterjene učence.

Ker je Pitagora ženski spol spoštoval, prijeli so se tudi njegovi nauki tega spola. Njegova žena, Teano, je spisala bukve od pobožnosti in več pisem, v katerih prijaticam modro svetuje, kako naj otroke izrejajo, družino vladajo in se varujejo ljubosumnosti. Pitagorejka Fintis je izverstno pisala, kako naj človek gospoduje sam nad sabo; in neka druga je pisala od modrosti in harmonije pri ženskih.